

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 106/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att utveckla vården av minnessjuka

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller överlämnat följande skriftliga spørgsmål SS 106/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Pia Viitanen /sd:

Är regeringen medveten om behovet av att åtgärda och förbättra vården av personer med minnessjukdom på ett övergripande sätt,

ämnar regeringen omedelbart utarbeta etiska principer för vården av personer med minnessjukdom,

ämnar regeringen uppdatera utbildningen av närvårdare i vårdhem för personer med minnessjukdom samt inrätta en specialyrkesexamen för vårdare i vårdhem och

ämnar regeringen inleda åtgärder för att grunda ett kompetens- och forskningscenter för vård av personer med minnessjukdom?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Regeringen är medveten om den ökning av minnessjukdomar och det ökade servicebehov som den åldrande befolkningen medför. Regeringen har inom ramen för anslaget för hälsofrämjande delat ut pengar till regionerna för projektförsök som stöder det regionala genomförandet av verksamhetsmodellen Den nationella servicestigen för minnestjänster. Under projektets gång stärks olika yrkesgruppers kompetens i olika delar av servicestigen för minnestjänster. Samtidigt utvecklas modeller för nätverksarbete för att stödja samarbetet mellan olika aktörer. Förankringen av modellen för den nationella servicestigen fortsätter 2026. Det nystartade programmet OmaIkä stöder regionerna att bilda strukturer som främjar samarbete mellan aktörer. Med hjälp av strukturerna skapas regionala verksamhetsmodeller för att stödja människors funktionsförmåga och förebygga välfärds- och hälsoproblem bland annat i anknytning till minnessjukdomar. Verksamhetsperioden för programmet OmaIkä är 1.4.2025–31.3.2027.

Institutet för hälsa och välfärd inleder som bäst en studie i användningen av och kostnaderna för tjänster för personer med minnessjukdom före diagnosen. Syftet är bland annat att ta reda på vilken typ av framtida servicebehov vi behöver förbereda oss inför när befolkningen åldras och antalet personer med minnessjukdomar ökar.

Principerna för god service för socialvårdsklienter har i stor utsträckning inkluderats i lagstiftningen. Enligt lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården har varje klient rätt till socialvård av god kvalitet och gott bemötande utan diskriminering från den som lämnar socialvård. I äldreomsorgslagen fastställs de allmänna principer som styr hur man svarar på klientens servicebehov. Enligt principerna ska välfärdsområdet ordna högkvalitativa social- och hälsovårdstjänster för äldre personer i rätt tid och i tillräcklig omfattning med tanke på dessa personers servicebehov. Tjänsterna ska utföras så att de stöder äldre personers välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga, förmåga att klara sig på egen hand och delaktighet. Lagen förpliktar till att äldre personer ska ges social- och hälsovårdstjänster som garanterar långvarig vård och omsorg på ett sådant sätt att de kan uppleva att deras liv är tryggt, betydelsefullt och värdigt och att de kan upprätthålla sociala kontakter och delta i meningsfull verksamhet som främjar och upprätthåller deras välbefinnande, hälsa och funktionsförmåga.

Ett viktigt verktyg i genomförandet av en god vård är klientplanen, som utarbetas specifikt för den enskilda klienten. Syftet med planen är att främja att klientens vilja och åsikter inkluderas i tillhandahållandet av vård och omsorg samt att trygga att den äldre får ett meningsfullt liv på boendeenheten som bygger på personens egna vanor. Servicebehovet hos en person med svår demens eller en skör, äldre person med nedsatt funktionsförmåga ska beaktas, dennes åsikter ska höras och respekteras, och livstestamentet ska följas.

Även lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården innehåller en skyldighet till yrkesetiskt arbetssätt. Enligt lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården är målet för yrkesutövningen i fråga om en yrkesutbildad person inom socialvården att främja social funktionsförmåga, jämlikhet och delaktighet, förebygga marginalisering och öka välfärden. Dessutom har många grupper av yrkesutbildade personer, såsom sjukskötare och närvårdare, fastställt egna etiska principer för sitt arbete.

Kvalitetsrekommendationen om service för äldre som har uppdaterats i enlighet med regeringsprogrammet styr också den ett etiskt hållbart genomförande av tjänsterna genom att ge rekommendationer för kundorienterad verksamhet och genom att lyfta fram god praxis för en sådan verksamhet, som till exempel Minnesförbundets kriterier för god vård av minnessjuka.

Enligt äldreomsorgslagen ska serviceproducenten säkerställa att verksamhetsenheten har tillräcklig personal och kompetens i förhållande till klienternas behov bland annat för behandling av minnessjukdomar. I kvalitetsrekommendationen för äldre 2024–2027 rekommenderas att direktörernas och chefernas kunskaper inom ledarskap och arbetshälsa stärks med hjälp av nya forskningsrön och genom att stärka kunskaperna inom coachande ledarskap. I kvalitetsrekommendationen konstateras också att direktörerna och de närmaste cheferna behöver kontinuerlig utbildning i hur man leder personalens kompetens.

I den för yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården avsedda specialyrkesexamen inom äldreomsorg ingår kompetensområden som är inriktade på att stödja personer med minnes-symtom och minnessjukdomar samt på vård i livets slutskede. Också grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen har nyligen förnyats så att den bättre motsvarar äldre klienters behov.

Institutet för hälsa och välfärd har i egenskap av forskningsinstitut till uppgift att stödja arbetet med att utveckla tjänster för äldre samt att utvärdera, följa upp och undersöka hur de genomförs. Institutet för hälsa och välfärds verksamhet inom forskningen om tjänster för äldre utvecklas kon-tinuerligt så att den bättre motsvarar ändringarna i informationsbehoven. För närvarande under-söker institutet bland annat i SOREMO-projektet utmaningarna med delaktighet, beslutsfattande och ork för personer med minnessjukdom och deras anhöriga samt tillgången till tillräckliga och högklassiga tjänster samt vad vi kan göra för att främja tjänsterna. Verkställandet av äldre-omsorgslagen har följts upp och utvärderats i projektet Uppföljning av äldreomsorgen sedan 2013. Grundandet av ett separat kompetens- och forskningscenter för vård av personer med minnessjuk-dom ingår inte i nuvarande planer eller i regeringsprogrammet.

Även många universitet bedriver forskning om minnessjukdomar. Flera utvecklings- och expert-organisationer främjar därtill genom sina egna utredningar de allmänna förutsättningarna för väl-befinnande och livskvalitet hos personer med minnessjukdom.

Helsingfors 24.4.2025

Social- och hälsovårdsminister Kaisa Juuso